

Originály fosilií Lucy a Selam poprvé v Evropě v expozici Lidé a jejich předci v Národním muzeu

25.8.2025 - | Národní muzeum

Zcela jedinečnou příležitost spatřit jedny z nejcennějších a nejstarších paleoantropologických exponátů na světě mají od 25. srpna do 23. října 2025 návštěvníci Národního muzea. Poprvé v historii jsou originální fosilie ikonických předků člověka Lucy a Selam vystaveny v Evropě. Veřejnost dosud mohla spatřit originál fosilie Lucy mimo Etiopii pouze jedenkrát, a to v průběhu šestileté tour po Spojených státech amerických mezi lety 2007 a 2013. Originál fosilie Selam byl oficiálně představen pouze v Národním muzeu Etiopie v Addis Abebě v roce 2006 při oznámení nového objevu. Zároveň jde o vůbec první a jedinečnou příležitost, kdy je možné prohlédnout si tyto unikáty společně na jednom místě, a to v úvodu expozice Lidé a jejich předci v Historické budově Národního muzea. 3,2 milionu let starou fosilii druhu Australopithecus afarensis Lucy a o zhruba 150 tisíc let starší Selam zapůjčené z Národního muzea Etiopie v Addis Abebě mohou návštěvníci Národního muzea obdivovat po dobu 60 dnů. Oba exponáty jsou nejcennějšími předměty národního kulturního dědictví Etiopie a jejich zápůjčka se koná na základě dohody obou zemí za podpory Ministerstva kultury ČR a Ministerstva cestovního ruchu Etiopie. Výstavní projekt dnes slavnostně zahájil předseda vlády ČR Petr Fiala společně s ministryní cestovního ruchu Etiopie Selamawit Kassa, ministr kultury Martin Baxa, generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš a generální ředitel Etiopského úřadu pro kulturní dědictví Abewaw Ayalew Gella společně s objeviteli Lucy a Selam, světoznámými paleoantropology Donaldem Johansonem a Zeresenayem Alemsegedem.

„Je to mimořádná historická chvíle – vůbec poprvé v Evropě máme možnost vidět jedny z nejvzácnějších fosilií lidské evoluce, Lucy a Selam. Považuji za velký úspěch, že se nám podařilo tyto jedinečné exponáty přivést do České republiky, a vážím si obrovské důvěry, kterou nám Etiopie jejich svěřením projevila. Tento projekt je důkazem vzájemného partnerství a ukázkou úspěšné vědecké i kulturní diplomacie vlády, na níž chceme dál stavět naši spolupráci – od vědy a kultury až po hospodářské projekty. Věřím, že výstava osloví širokou veřejnost, posílí přátelství našich zemí a inspiruje především mladé lidi k poznání historie lidstva,“ říká předseda vlády ČR Petr Fiala.

Unikátní archeologický nález, který objevil před více než 50 lety paleoantropolog Donald Johanson z Clevelandského přírodovědného muzea a jeho student Tom Gray v etiopském Afarském trojúhelníku poblíž vesnice Hadar, vzbudil v roce 1974 obrovskou senzaci, a i dnes se jedná o jednoho z nejstarších zástupců homininů, který mohl být přímým předkem rodu Homo. Své jméno Lucy získala podle písně skupiny Beatles Lucy in the Sky with Diamonds, kterou si večer po nálezu přehrávali členové týmu expedice stále dokola. V Etiopii je také známá jako Dinkinesh, což v amharštině znamená „jsi překrásná“.

Lucy je druh vyhynulého hominina, čeledi hominidé, kteří žili před 3,8–2,9 miliony let na území dnešní Etiopie, oblasti, která měla zásadní význam pro evoluci člověka. Její stáří určili vědci podle vrstvy vulkanických hornin, v níž byla fosilie nalezena. Lucy byla vysoká zhruba 106 centimetrů, vážila 28 kg a po sestavení kostí (zachovalo se jich 47, cca 25 % kostry) se podobala šimpanzovi. Malý mozek a stavba horní části těla byly podobné šimpanzům, lidoopům, zatímco kosti pánve a nohou byly ve své funkci již velmi podobné kostem zástupců rodu Homo, což značí, že Lucy spadá

mezi předchůdce rodu Homo, kteří již chodili vzpřímeně po dvou končetinách. Pohlaví bylo určeno na základě stavby pánevních kostí. Podle dalších znaků bylo určeno, že Lucy již dosáhla dospělého věku, i když jí bylo pouhých 12–16 let, protože raní homininé dospívali dříve než moderní lidé. Díky její dobré zachovalosti bylo poprvé možné poměrně přesně zrekonstruovat celkový vzhled a způsob života australopitéků. Žádný z pozdějších paleoantropologických nálezů se nesetkal s tak velkým zájmem veřejnosti a neměl tak výrazný vliv na povědomí o našem vývoji.

Společně s Lucy mohou návštěvníci obdivovat v Historické budově Národního muzea rovněž kosterní pozůstatky Australopithecus afarensis zvaného Selam, což v amharštině znamená „mír“. Jde o velmi dobře zachovalou fosilii malého dítěte, s největší pravděpodobností dívky, starou zhruba 3,3–3,2 milionu let, tedy o zhruba 150 tisíc let starší než Lucy, nalezenou v roce 2000 nedaleko místa nálezu Lucy, přibližně deset kilometrů od Hadaru v lokalitě Dikika. Během výzkumu byly postupně odkryty jednotlivé části lebky, takže bylo možné ji téměř celou zrekonstruovat, a to včetně neporušeného obličeje. Vzhledem k tomu, že se dětské kostry jako zkameněliny dochovávají ojediněle, patří zhruba 2,5letá Selam, u které se dochovalo zhruba 60 % kostry, k nejlépe zachovaným dětským fosiliím raných homininů. Nález pomáhá lépe pochopit, jak se australopitékové od narození vyvíjeli. Anatomie dolních končetin svědčí o vzpřímené chůzi. Její lopatky však připomínaly lopatky lidoopů a zakřivené prsty naznačují, že se Selam ještě často pohybovala po stromech.

„Vystavení originálních fosilií Lucy a Selam v Národním muzeu v naší nové expozici Lidé a jejich předci je pro mne osobně splněním snu a bezpochyby jedním z nejvýznamnějších okamžiků v historii naší instituce a též dokladem toho, že patříme mezi špičková muzea mezinárodního významu a dokážeme v České republice pořádat výstavní projekty světové úrovně. Upřímně děkuji Etiopii, jejímu Ministerstvu cestovního ruchu a všem kolegům z Etiopského úřadu pro kulturní dědictví za mimořádnou důvěru a velkorysost, s jakou nám tuto jedinečnou příležitost poskytli. Je pro nás obrovskou ctí přivítat v Praze jedny z nejceněnějších paleoantropologických exponátů na světě, a poskytnout veřejnosti možnost spatřit je vůbec poprvé v Evropě,“ říká generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš.

Lucy, jejíž kostra byla objevena v roce 1974, a Selam, dětská fosilie nalezená v roce 2000, z jedné rodiny lidských předků představují klíčové důkazy o vývoji člověka a důležitosti Etiopie jako země původu lidstva.

Národní muzeum otevírá novou expozici s názvem Lidé a jejich předci, která návštěvníky provede napříč miliony let lidské historie. Výstava není jen o fosiliích, ale vypráví fascinující příběh celého lidského rodu – od prvních krůčků homininů, kteří opustili stromy, až po moderního člověka, jehož způsob života, obživa i společenské uspořádání se postupně proměňovaly. Návštěvníci mohou obdivovat řadu jedinečných nálezů z českého území i exponáty evropského významu. První část expozice je zasvěcena samotnému vývoji lidského rodu a odvíjí se v ní příběh dlouhý téměř sedm milionů let, ukázaný prostřednictvím odlitků vzácných fosilií. Návštěvníci se seznámí s prvními homininy, kteří sestoupili ze stromů, s australopitéky i s prvními příslušníky rodu Homo, kteří začali opouštět Afriku. Expozice připomíná také naše „ztracené příbuzné“, například neandertálce, Denisovany nebo flóréského člověka. Součástí expozice je i vyprávění o počátcích anatomicky moderního člověka a jeho cestě k osídlení celé planety. Zvláštní pozornost je věnována změnám stavby kostry, které vedly k dokonalému přizpůsobení pro chůzi po dvou končetinách.

Absolutní senzací je vystavení fosilií dvou nejslavnějších australopitéků – ikonické Lucy a Selam. V expozici je navíc doplňují hyperrealistické modely postav z ateliéru francouzské sochařky Élisabeth Daynès, která vytvořila i rekonstrukce Lucy a Selam, a umožňují tak návštěvníkům pohlédnout do tváří našich předků.

Další část expozice zve návštěvníky do světa pravěkých lovců a sběračů. K vidění je například

světově významný předmět ze sbírek Národního muzea – výlitek mozkovny neandertálce z Gánovců, starý přibližně 105 000 let, či pozůstatky nejstarších moderních lidí v Evropě z Koněpruské jeskyně, jejichž tváře přibližují hyperrealistické modely. Expozice představuje nejucelenější přehled paleolitických nálezů z českého území: od nejstarších artefaktů z Přezletic datovaných do období 600–400 tisíc let př. n. l., přes slavnou skládku mamutích kostí z Dolních Věstonic, až po umělecké výtvary lovců z konce starší doby kamenné. Zachycuje i zásadní přelom spojený s příchodem prvních zemědělců v 6. tisíciletí př. n. l. Návštěvníci uvidí rekonstrukce tehdejších obydlí, jemné šperky ze spondylů, středomořské sošky i nejstarší doklady textilní výroby. Část věnovaná eneolitu ukazuje první měděné předměty a nálezy spojené s tehdejšími elitami, například bohatý hrob z Velvar. Poprvé je zde také vystaven mimořádný objev přezdívaný „amazonka z Tišic“. Nová expozice Národního muzea tak přináší nejen vitríny plné vzácných paleoantropologických a archeologických nálezů, ale především napínavý příběh, který začíná v africké savaně a vede až k zrodu naší civilizace. Je to příběh, který se týká nás všech – protože my všichni jsme jeho pokračováním.

Zápůjčka obou exponátů, fosilií Lucy a Selam, byla prvním krokem ve vzájemné spolupráci muzeí obou zemí. 25. srpna 2025 bylo podepsáno Memorandum o vzájemném porozumění mezi Národním muzeem, Ministerstvem cestovního ruchu Etiopie a Českou rozvojovou agenturou, kterým tyto instituce vyjadřují svůj společný záměr spolupracovat a usilovat o zřízení stálé expozice Dětského muzea v Addis Abebě.

Veřejnost bude mít také jedinečnou příležitost setkat se s objeviteli Lucy a Selam Donaldem Johansonem a Zeresenayem Alemsegedem, a to osobně při diskusi moderované Danielem Stachem 27. srpna 2025 od 18 hodin v Nové budově Národního muzea.

Návštěvníci Národního muzea mají možnost spatřit obě unikátní fosilie do 23. října 2025 v prodloužené návštěvní době od 9 do 18 hodin. Nejvhodnějším způsobem, jak si zajistit prohlídku, je včasné zakoupení časové vstupenky na konkrétní den a hodinu on-line prostřednictvím webových stránek Národního muzea a mobilní aplikace.

<https://www.nm.cz/media/tiskove-zpravy/originaly-fosilii-lucy-a-selam-poprve-vevrobe-v-expozici-lide-a-jejich-predci-v-narodnim-muzeu>